

ir

#21 (629) 26. V-1. VI. 2022

I ZBĒG NO ĒLIES
KĀ LATGALĒ GLĀBIJAS UKRAINI
NO KRIEVU OKUPĒTĀ DONBASA.

Džons Malkovičs sērfo Dailē

Vai slavenais aktieris
atgriezīsies Rīgā
kā režisors?

«Labākais atalgojums,
kādu esmu saņemis, ir iespēja
pēc muzeja slēgšanas
pavadīt laiku pie Rembranta
gleznas *Naktssardze*»

Džons Malkovičs

Teksts — Pauls Raudseps
Foto — Reinis Hofmanis

Teātris ir kā sērfošana

Holivudas zvaigzne **Džons Malkovičs** (68) stāsta, kāpēc kino mirst, kāpēc pats kļuva par aktieri un kā nonāca Rīgā, lai spēlētu izrādi Dailes teātrī

ACU SKATS svelmainis, bet balss vieglā kā vēsmiņa — Džons Malkovičs nav tipiska kinozvaigzne. Viņš ieguva slavu kā ciniskais pavedinātājs Valmonts 1988. gada filmā *Bistamie sakari*, kopš tam spēlējis pārsvarā ļaudarus un īpatņus un daudziem palicis prātā kā pāvests Jānis Pāvils III nesenajā seriālā *Jaunais pāvests*. Pa starpu viņš piekrita atveidot paša vārdā nosauktu tēlu 1999. gada filmā *Būt par Džonu Malkoviču*, kuras divaini ģeniālo oriģinalitāti labi raksturo paša Malkoviča teiktais, ka viņam nav nekāda sakara ar filmas titulā minēto varoni.

Kopš 80. gadu sākuma Malkovičam bijušas lomas aptuveni 140 filmās un televizijas seriālos, taču viņa aktiera saknes meklējamas nu jau par leģendu kļuvušajā 1974. gadā dibinātajā Čikāgas *Steppenwolf* teātra ansamblī, un karjeras sākumā viņš izcēlās ar lomām amerikāņu klasiku Artura Millera un Sema Šeparda lugās.

Malkovičs turpina aktīvi darboties uz skatuves gan kā aktieris, gan kā režisors. Maija pēdējās dienās viņš kopā ar lietuviešu aktrisi Ingeborgu Dapkunaiti uzstāsies franču dramaturga Bernāra Marī Koltesa lugā *Kokvilnas lauku vientuliba* Dailes teātrī. Ekskluzīvā intervijā žurnālam *Ir* Malkovičs dalās pārdomās par savu karjeru un pastāsta, kā iesaistījies ie-

«Māte mani ļoti labi aprakstīja — viņa mani nosauca par cilvēku, kas virzās uz priekšu smagiem soliem»

studējumā, kas varētu būt viens no dārgākajiem teātra projektiem Latvijas vēsturē.

Jums noteikti pamatīgi apnīcis jautājums — kā ir «būt Džonam Malkovičam»? Tāpēc paprasīšu ko citu — ko padomājat, kad jums kāds uzdot šo jautājumu?

Jautājums radies saistībā ar filmu, kurai, protams, nav nekāda sakara ar mani. To uzrakstīja supertalantīgais Čārlis Kaufmans, bet ar mani tai filmā patiesībā nav nekādas saistības. Pirms daudziem gadiem kādā BBC intervijā māte mani ļoti labi aprakstīja — viņa ma-

ni nosauca par cilvēku, kas virzās uz priekšu smagiem soliem (angļu — *plodder*). Man šķiet, ka tas ir pilnīgi precizi.

Tas neatbilst parastajam priekšstatam par Holivudas zvaigzni, kurai ir milzīgs dzinulis sasniegt slavu un panākumus. Jums tāda nav?

Nekad neesmu izjutis dzinuli būt slavenam, nedz arī išti gūt panākums. Es atradu, ar ko man patik nodarboties, un labprāt pie tā piestrādāju līdz brīdim, kad daru to labi. Ne vienmēr tas ir iespējams. Pārējās lietas ir šī darba atvases, kuras mani sevišķi neinteresē, bet es tās pieņemu, kādas tās ir.

Kāpēc tad nolēmāt kļūt par aktieri?

Universitātē meitene, kura man patika, klaušījās lekcijas par runas kultūru, tā ir tāda kā teātra priekšpilsēta. Vaiņi šķita, ka arī man būtu jāapmeklē šīs lekcijas, un es teicu — protams! Kāpēc gan ne? Ja tas tev patiktu...

Tur es satiku sievieti, ar kuru vairākus gadus dzīvoju kopā, viņa bija brīnišķīga aktrise. Tā man radās interese. Viņa piedalījās daudzos iestudējumos, un, kad tuvojās pirmizrāde, mēģinājumi bija gari. Braucu viņu satikt un kavēju sev laiku, spēlējot ģitaru kādā klases telpā. Taču, kad mēģinājumi ieilga, es iegāju paskatīties un atklāju, ka tas ir ļoti interesanti. Tajā augstskolā *Eastern Illinois University* man bija labi pasniedzēji.

PIECAS LABĀKĀS FILMAS AR DŽONU MALKOVIČU

VIETNES MOVIEWEB VĒRTĒJUMS

Par pelēm un cilvēkiem (1992)

Pēc tam pārgāju uz citu augstskolu, kurā satiku jauniešu grupu, kas grībēja dibināt teātri. Aicināja mani pievienoties.

Esmu diezgan pārliecināts – ja viņi nebūtu mani uzrunājuši, es nebūtu kļuvis par aktieri. Nezinu, ko būtu darijis. Varbūt būtu kļuvis par pasniedzēju. Dienā, kad beidzām universitāti, devāmies uz Čikāgu un jau pēcpusdienā sākās mēģinājumi.

Šīs teātris – *Steppenwolf* – Amerikā ir ieguvis gandrīz leģendāru statusu. Kas pašos pirmsākumos bija jūsu grupas mērķi? Vienkārši veidot labas izrādes. Tas ļoti apzināti bija ansambļa teātris, kurā arī režiju veidoja ansamblis. Meklējām lugas, lai katram aktierim atrastos loma, kas veicinātu viņa izaugsmi, attīstību vai kas viņu izaicinātu vai ļautu izpausties veidā, kādu vēl nebijām redzējuši. Tāds bija mērķis. Mums nebija lieku sapņu. Vienkārši centāmies izdzīvot, lai, iespējams, kādreiz varētu sev samaksāt divdesmit dolārus. Pagāja vairāki gadi, kamēr to izdarījām.

Kā izskaidrojat *Steppenwolf* sekmes?

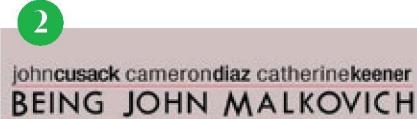
Kāds to reiz nosauka par «sāncensu ansamblu». Nezinu, vai tas ir pilnīgi precīzi, bet tā bija cilvēku grupa, kurai ļoti patika skatīties pārējo grupas dalībnieku darbu. Šī cieņa un

**Kino un teātris
«ir divas dažādas
planētas, tās pat
neatrodas vienā
saules sistēmā»**

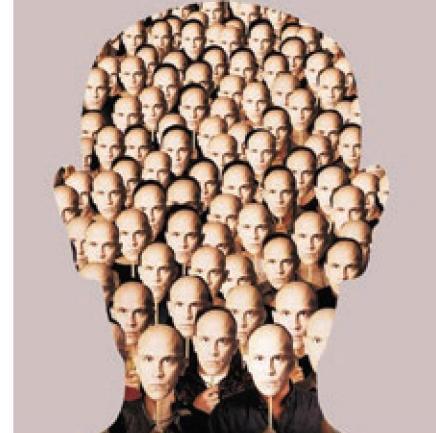
interese radīja visos lielu motivāciju strādāt labāk. Mums bija obligāti katru vakaru jānoskatās izrāde, un pēc izrādes katram bija tikšanās ar režisoru. Tas mums radīja priekšstātu par iespējām. Var katru vakaru uzvest to pašu lugu, un katru vakaru tai ir jābūt dzīvai, tā nekad nedrikst sacietēt. Dīvainā kārtā tolaik tā bija diezgan radikāla ideja.

Cik saprotu, Brodvejā pat ligumos ir ierakstīts, ka pēc pirmizrādes neko vairs nedrīkst mainīt.

Tieši tā. Bet *Steppenwolf* katru nakti kaut kam bija jāmainās. Teātris ir organiska, gaistoša

john cusack cameron diaz catherine keener
BEING JOHN MALKOVICH

Būt Džonam Malkovičam (1999)

Nāves lauki (1984)

māksla. Kad strādāju kā režisors, es to bieži salīdzinu ar sērfošanu, lai gan pats neesmu sērfotājs. Astoņos vakarā tu kā aktieris aizairējies uz sava mazā dēliša, uzgriez saulei muguru – un tad ko? Tu neradī vilni. Tu gaidi vilni. Un šis vilnis ir sadursme starp skatītājiem un izrādes saturu. Ja materiāls ir labs, vienmēr radīsies vilnis. Tāda ir neizbēgamā lietu kārtība, ja esi labs aktieris. *Steppenwolf* ļāva gan mums, gan skatītājiem saprast, ka mēs nebijām vilnis, mēs tikai uz tā braucām. Diemžēl aktieri bieži iedomājas, ka viņi paši ir tas vilnis.

Kādā intervijā teicāt, ka *Steppenwolf* dalībnieki nesapņoja klūt par kinozvaigznēm, bet jūs tagad esat piedalījies aptuveni 140 filmās. Kā salīdzināt teātri ar kino?

Tās ir divas dažādas planētas, tās pat neatrodas vienā saules sistēmā. Viena ir mirusi māksla. Plastmasa. Tā nav gaistoša, to nevar izmainīt, tā mūžīgi mūžos būs tāda, kāda ir. Tomēr kino nav ne vainas. Esmu priecīgs, ka varu noskatīties *The Third Man* [Trešais cilvēks, 1949. gada filma ar Orsonu Velsu] tiešātādu, kāda tā ir. Es negribētu, lai tā ir citāda. Taču tās ir ļoti atšķirīgas formas. Vienā ir nepieciešamas dažas saistošas sekundes, otrā kaut kas pavism cits. Vienā stumjam

Uguns līnijā (1993)

pret kalnu akmens bluķi, otrā iekrampējāmies ātrvilcienā bez bremzēm. Man patīk abas formas.

Vai viena patīk vairāk par otru?

Patiesību sakot, nē. Es izveidojos teātrī, nevis kino, bet man ir bijusi iespēja strādāt ar dažiem brīnišķīgiem kino cilvēkiem, un es ļoti cienu viņu darbu.

Ar kurām lomām teātrī vai kino īpaši lepojaties?

Ne ar vienu. Es *Steppenwolf* spēlēju lomas, kuras tika augsti novērtētas, bet citkārt man ir bijušas lomas, kas bija sarežģītas, bet netika novērtētas. Kopā ar Čikāgas režisoru Bobu Fālsu (*Bob Falls*) izveidojām izrādi no [austriešu rakstnieka] Pētera Handkes teksta. Tā bija ļoti sarežģīta, un dažkārt pēc izrādes, kad iznācu paklanīties, skatītāji mani apmētāja ar programmām. Nu, un tad?

Citkārt var piedalīties projektos, kuri cilvēkus aizrauj, bet ir neticami vienkārši. *Steppenwolf* mūs interesēja pamēgnāt to,

kam mēs it kā «nebijām piemēroti». Es neesmu cilvēks, kurš ar kaut ko lepojas, tas nav priekš manis.

Kas tad jūs motivē?

Mēs dēļu nosaucām lielā franču rūpnieciskā dizainera Raimonda Lovī (*Raymond Loewy*) vārdā. Viņa autobiogrāfijas nosaukums ir *Nekad nesamierinies ar «gana labi»* (*Never Leave Well-Enough Alone*). Man vienmēr liekas, ka var būt labāk. Piedalies izrādē, un cilvēki saka, ka ir sajūsmā.

Bīstamie sakari (1988)

ir

tehnoloģiju skola_2022

kad?
11.–15. jūlijs

kur?
**LU Datorikas fakultātē,
Raiņa bulvārī 19**

kam?
**14–17 gadus
veciem jauniešiem,**
kuri aizraujas ar tehnoloģijām
un vēlas iegūt jaunas,
pielietojamas zināšanas

Pieteikšanās: ir.lv/ir-notikums/ir-tehnoloģiju-skola-2022/
notikumi@ir.lv, + 371 29447030

Sadarbībā ar:

Bērnu klīniskā
universitātes
slimnīca

stiprāka
gudrāka
draudzīgāka
2024

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
DATORIKAS
FAKULTĀTE

DF
LAB

accenture

LONGENESIS

Taču nevienā no tūkstošiem teātri pavadītājiem vakariem, kuros man ir bijušas arī zināmas sekmes un arī noteikts skaits neveiksīmu, nevienu reizi skatītāji nav pieprasījuši, lai mēs izrādi atkārtojam tajā pašā vakarā.

Ko es varu secināt? Ka izrāde nav pietiekami laba. Kāds varētu teikt – tas taču ir absurds, bet tas nav absurds. Tas ir ļoti precīzi. Tāpēc es to neužskatu par lietu, ar ko lepoties. Es par to domāju, kā teica mana māte, kā lietu, kurā smagiem soļiem jāvirzās uz priekšu. Tāds man ir katrs mēģinājums un katra iestudējuma katra izrāde. Tas ir darbs, kas attīstās. Vismaz teorētiski. Ir arī iespējams, ka tas regresē.

Val ir kādas lomas, kuras jūs vēlētos spēlēt, bet līdz šim nav bijusi iespēja?

Nē, ne sevišķi. Ik pa brīdim esmu domājis, ka varētu spēlēt [ekscentrisko ASV miljonāru] Howardu Hjūzu (*Howard Hughes*). Tas varētu būt jautri. Uzrodas darbi, kas piesaista manu uzmanību, bet ir daudz lielāka iespēja, ka iedomāšos kādu lugu, kuru vēlētos uzvest, nekā lomu, kuru gribētu atveidot.

Es spēlēju filmā *Bistamie sakari*, bet faktiski vienmēr gribēju to uzvest teātrī, un pēc kāda laika man radās tāda iespēja. Mani drīzāk piesaista izrādes kopums, nevis atsevišķa loma.

Ir aktieri, kas uzskata, ka vienā vecumā noteikti jānospēlē Hamlets, citā – Līrs. Vai jums būtu interese spēlēt Līru?

Nē, ne sevišķi. Ja kāds mani uzrunātu un ja būtu tādā omā, es lugu pārlasiu. Man ir sajūta, ka daudzi lieliski aktieri šo lomu jau ir spēlējuši.

Jūs karjera sākās laikā, kad Holivuda un Brodveja bija daudz svarīgākas nekā šobrīd. Kā šīs izmaiņas izskatās no aktiera perspektīvas?

Interesants jautājums. Filmas agrāk bija svarīgi kultūrai notikumi, bet tā vairs nav, tās praktiski vairs neeksistē. Man ir vairākas teorijas, kāpēc tā noticis. Tas varētu būt tāpēc, ka vairs netiek pielāguts mīklainais un neizdibināmais, savukārt ir neatlaids «bla bla bla» no slavenībām, kuras laudīm stāsta, kā dzīvot, kā būt, kā balsot. Cilvēkiem tas, protams, riebjas. Jau gadiem ir grūti uztaisīt normālu filmu pieaugušiem cilvēkiem, kādas bija 60., 70. vai 80. gados. Daudzas no tām bija brīnišķīgas. Tagad ir *Marvel* supervaropu filmas. Labi, cilvēkiem tas patik.

Holivuda ir bizness. Tur nav runa par brāļiem Limjēriem vai franču *Jauno vilni* vai itāliem *Via Veneto*. Holivuda ir bizness, kurš agrāk dažkārt radīja lieliskus darbus, bet tas vairs neeksistē. Man nepatik tā runāt, jo izklausās pēc veciša čikstēšanas. Es nesūdzos, bet tā vienkārši ir.

Bet kā skatāties uz teātri?

Teātris mirst jau divtūkstoš gadus, bet vēl nav izlaidis garu. Nopietns teātris vai centieni radīt nopietnu teātri vēl aizvien pastāv.

Redzēju ierakstu, kurā jūs citējat amerikāņu rakstnieka Viljama Folknera runu Nobela prēmijas saņemšanas ceremonijā. Tajā viņš saka, ka istu rakstnieku var nodarbināt tikai viena problēma: «Cilvēka sirds cīņa ar sevi.»

(*Citē no galvas.*) «Viņš savā darbnīcā drīkst atstāt tikai senās sirds patiesības, vecās universālās patiesības – milestība un gods, un žēlsirdiba, un lepnums, un līdzcietība, un uzupurešanās –, bez kurām jebkurš stāsts ir gaistošs un lemts neveiksmei. Kamēr viņš tās neiemācās, viņš ir kā nolādēts un raksta nevis par milestību, bet par iekāri, par sakāvēm, kurās nekas vērfigs netiek pazaudēts, un par uzvarām bez cerības un, pats jaunākais, bez žēlsirdības un līdzcietības. Viņš neraksta par sirdi, bet par dziedzeriem.»

Ir darbi, kurus var apbrīnot, bet ir ļoti grūti just līdz cilvēkiem uz ekrāna vai uz skatuves, vai romāna lappusēs, ja viņiem nav ie-

ravies ar čīliešu rakstnieku Roberto Bolanjo, kura noveli *Naciķu literatūra Amerikā* esmu pārveidojis lugā. Ārkārtīgi smiekligs, bet vienlaikus bēdīgs darbs, kurš sastāv no nekrolokiem izdomātiem naciķiem. Iestudēsim to tango pavadījumā. Man ir ļoti daudzveidīgas intereses. Kad esmu Viñē, aizēju uz lietišķas mākslas muzeju – kādi tur ir grāmatu vāki! Ej tu nos!

Kā iesaistījāties izrādē Kokvilnas lauku vientulība Dailēs teātrī?

Ingeborga Dapkunaite ir mana tuva, ilggadēja kolēģe. Esam strādājuši kopā jau 30 gadus, un visu laiku meklējam kopējus projektus. Dzīvojot Maskavā, viņa bija sadarbojusies ar režisoru Timofeju Kuļabinu un dramaturgu Romānu Dolžanski, kurš viņai atnesa šo ideju. Es teicu – nezinu, ko par to domāju, bet pamēģinām.

Tā ir ļoti sarežģīta, blīva luga. Jau pašā sākumā ir skaidrs, ka tā ir pamatā par geju «gaļas tirgu» 80. gados Nujorkā. (Lugas autors Bernārs Mari Kolless nomira 1989. gadā no AIDS). Kā to pielāgot šīm laikam, šai vietai, ar vīrieti un sievieti? Sākām strādāt ar Zoom starpniecību. Romāns un Timofejs uz mani atstāja ļoti labu iespaidu, viņiem ir dziļa izpratne par šo gabalu un kā to izteikt angļiski. Tāpēc mēs ar Ingu teicām – labi, pamēģinām. Radās iespēja to uzvest Rīgā, kas viņiem šķita lieliska vieta, patvērums nedaudz nomālus no Londonas, Parīzes, Nujorkas vai Maskavas.

Kā jums patik Rīga?

Ļoti. Laba izmēra pilsēta, kurā patīkami dzīvot. Daudzās pilsētās tā nav. Man patik pa Rīgu pastaigāties, uz to skatīties, un man tas ir ļoti svarīgi.

Pilsētā runā, ka jūs pusdienojat Lauvas namā preti Dailēs teātrīm.

Nekad neesmu tur bijis. Taču Rīgā ir dažas izcilas kafejnīcas un restorāni. Un man ļoti patik Centrālturgus.

Kādi ir jūsu nākotnes projekti?

Pirmsdienās Parizē filmējos jaunā seriālā *The New Look (Jaunais stilis)* par Kristiānu Dioru, kuru spēlē Bens Mendelsons, un par viņa māsu, kas Otrā pasaules kara laikā darbojās pretošanās kustībā. Koko Šanelu filmā spēlē Žiljeta Binoša. Jūlijā Horvātijā būs darbīnīca ar maniem kolēģiem, akadēmiskiem mūzikumiem.

Augustā dažādās vietās notiks viesižādes par austriešu sērijei slepkavu Unter-vegeru *Ellīšķīgā komēdija* (*The Infernal Comedy*), kurā uzstājos kopā ar baroka laika mūzikas orķestri un divām dziedātājām.

Man stāstīts, ka Dailēs teātris vēlētos jūs piesaistīt kā režisoru Toma Stoparda Jaunākajai lugai *Leopoldstadt*.

Jā, mēs par to parunāsim. Man ir arī vairākas citas lietas prātā, bet es priečātos par iespēju te atgriezties un pastrādāt. ●

«Labākais atalgojums, kādu esmu saņēmis, – pēc muzeja slēgšanas pavadīt laiku pie gleznas *Naktssardze*»

spējams just līdzi. Vai šī attieksme, šī māksla, šie centieni ir zuduši? Manuprāt, jā.

Kuri mākslinieki uz jums atstājuši vislielāko ieteikmi?

Labākais atalgojums, kādu esmu saņēmis, bija par nelielu video par 17. gadsimta gleznotāju un grafiķi Herkulesu Seheru, kuram ierakstīju diktora tekstu. Izstādes organizētājs Amsterdamas Rijksmuzejā no kāda drauga bija dabūjis manu e-pastu un atrakstīja – griēbētos jūs piesaistīt, bet nevarām neko samaksāt. Taču zinām, cik ļoti jūs mīlat Rembranta gleznu *Naktssardze*, tāpēc nākamreiz, kad esat Amsterdamā, pēc muzeja slēgšanas varat pavadīt laiku pie šīs gleznelas. Mēs atnēsim arī vīnu. Dažus gadus vēlāk uzstājos Amsterdamā un ar kolēģiem aizgājām pie gleznelas – tas bija vienkārši fantastiski. Ir šokējoši, apstulbinoši, ko spēj izdarīt talantīgi cilvēki.

Kas vēl? Folkners, Mocarts, Bobs Dilans, Toms Vaits, Dons Delillo, lielais argentīniešu astrofiziķis Ernesto Sabato, kurš brīvajā laikā rakstīja meistardarbus. Nesen esmu aiz-